

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على
رسول الله و على آله و اصحابه الى يوم الدين و
اما بعد :

روزه و رمضان

سلسله مباحث رمضان (۸)

یعنی: «اسلام از پنج رکن تشکیل شده است : شهادتین، برپایی نماز، دادن زکات و حج خانه خدا و روزه ماه رمضان».

همه علماء متفقند که روزه ماه مبارک رمضان واجب است و اگر فردی وجوب آن را انکار نماید و یا مسلمانان را در مورد روزه رمضان به شک و تردید بیندازد و آن را به باد مسخره گیرد از اسلام خارج می شود، که این به معنی تکذیب خدا و پیامبر می باشد، به چنین شخصی باید دستور داده شود که توبه کند و در صورتی که از توبه سرباز زند مرتد شناخته خواهد شد و باید توسط حاکم اعدام و بدون انجام مراسم اسلامی در مورد او، خارج از مقابر مسلمین دفن شود تا بوی تعفن او مسلمانان را آزار ندهد.

فضیلت ماه مبارك رمضان:

رمضان موسمیست بزرگ که ثواب اعمال در آن زیادتیر و دروازه های خیر برای طالبان آن گشوده می گردد، رمضان ماه خیر و برکت و انفاق است. در قرآن از این ماه به نام هدایت کننده مردم یاد شده، اول آن رحمت، وسط آن آمرزش و آخر آن آزادی از آتش جهنم است. احادیث زیادی در بزرگی این ماه وارد شده، در صحیح بخاری و مسلم آمده است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: چون رمضان فرا رسد دروازه های بهشت باز شده و دروازه های دوزخ بسته می شود و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند.

روزه رمضان یکی از ارکان و فرائض اسلام است :

خداوند متعال می فرماید :

﴿يَتَذَكَّرُ أَلَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

«ای کسانی که ایمان آورده اید بر شما روزه واجب شده است همان گونه که بر کسانی که پیش از شما بوده اند واجب بوده است تا باشد که پرهیزگار شوید».

تا جایی که می فرماید :

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ (بقره : ۱۸۵)

«ماه رمضان همان است که قرآن در آن فرو فرستاده شد تا مردم را راهنمایی کند و نشانه ها و آیات روشنی از ارشاد (به حق و حقیقت) باشد و میان (حق و باطل در همه ادوار) جدایی افکند پس هر کس از شما (فرا رسیدن) این ماه را دریابد باید که آن را روزه بگیرد».

از ابن عمر روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود : (بنی الإسلام على خمس : شهادة أن لا إله إلا الله، و أن محمدا رسول الله، و إقامة الصلاة، و إيتاء الزكاة و حج البيت و صوم رمضان) بخاری و مسلم

و چون اعمال خیر در این ماه زیاد می شود، و همچنین برای تشویق به انجام اعمال صالح دروازه های بهشت باز می گردد و برعکس چون اهل ایمان کمتر مرتکب گناه می شوند شیاطین به زنجیر کشیده می شوند و نمی توانند همچون دیگر ماهها به اهداف خود دست یابند.

خداوند پنج چیز را در ماه مبارک رمضان از خصوصیات امت اسلامی قرار داده است که عبارتند از:

(۱) خوشبو بودن دهان روزه دار نزد خدا که در اثر

خالی بودن معده به وجود می آید و مردم آن را ناپسند می دانند که این نزد خدا از بوی مسک نیز بهتر است؛ زیرا که در اثر عبادت خدا پدید آمده، و هرچه ناشی از طاعت و عبادت خدا باشد نزد پروردگار محبوب است و خداوند

خوبتر و بهتر از آن را به عبادت کننده می دهد.

(۲) استغفار ملائکه برای روزه داران تا هنگام افطار

شان، ملائکه هایی که معصوم و مکرمند، راستی که این ملائکه های معصوم و مکرم قابلیت آن را دارند که دعایشان در حق روزه داران قبول شود و این خود دلالت بر بلند قدر بودن روزه داران می نماید.

(۳) خداوند هر روز بهشت خود را زینت می دهد

و می فرماید: چیزی نمانده که بندگان نیکوکارم مشقت را از دوش بر افکنند و بسوی تو آیند.

مشقت یعنی مشقت دنیا. خداوند هر روز بهشت را زینت می دهد تا بندگان را برای رسیدن بدان تشویق نماید.

(۴) در این ماه مبارک شیاطین به زنجیر کشیده می شوند و مانند دیگر ماهها نمی توانند به اهداف خود برسند و این از فضل خدا بر بندگان صالح می باشد که دشمنشان را زندانی کرده لذا ما مشاهده می کنیم که پرهیز کاران در این ماه نسبت به ماههای دیگر بیشتر رغبت به انجام اعمال خیر و دوری از گناه را از خود نشان می دهند.

(۵) خداوند در آخرین شب این ماه مبارک گناهان امت محمد صلی الله علیه وسلم را می آمرزد بشرط اینکه حق این ماه مبارک مانند نماز و روزه را به جای آورده باشد. پس ماه مبارک رمضان برای کسیکه از گناهان دوری نماید و مشغول طاعت و عبادت شود نعمتیست بس بزرگ که شایسته است آنرا غنیمت شمارد.

فضیلت روزه:

از ابوهریره روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: **(من صام رمضان إيمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه)** بخاری و مسلم

یعنی: «کسی که از روی ایمان و امید کسب اجر و پاداش، ماه رمضان را روزه بگیرد گناهان (صغیره) گذشته او بخشوده می شود».

از ابوهریره روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: **خداوند عزوجل می فرماید: «كل عمل ابن آدم له إلا الصيام فإنه لي و أنا أجزي به، و الصيام جنه، فإذا كان يوم صوم أحدكم فلا يرفث و**

لايصخب و لايجهل، فإن شاتمه أحد و قاتله فليقل إني صائم، مرتين، والذى نفس محمد بيده لخلوف فم الصائم أطيب عند الله يوم القيامة من ريح المسك، و للصائم فرحتان يفرحهما : إذا أفطر فرح بفطره، و إذا لقي ربه فرح بصومه» بخاری و مسلم

یعنی: «هرگاه کاری که انسان انجام می دهد، برای خود او است. مگر روزه که برای من است و من پاداش آن را می دهم، و روزه سپر است پس هرگاه کسی از شما روزه بود، سخن زشت نگوید و دشمنی نکند و اعمال جاهلانه را انجام ندهد و اگر کسی به او دشنام داد یا با او دعوا کرد دوبار بگوید من روزه هستم، قسم به ذاتی که جان محمد در دست اوست بوی دهان روزه دار در روز قیامت نزد خدا از بوی مسک بهتر است، و شخص روزه دار در دوزمان خوشحال می شود یکی زمانی که افطار می کند و دیگری زمانی که با پروردگارش ملاقات می کند».

از سهل بن سعد روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: **(إن في الجنة بابا يقال له الريان يدخل منه الصائمون يوم القيامة لايدخل منه أحد غيرهم يقال : أين الصائمون؟ فيقومون لايدخل منه أحد غيرهم، فإذا دخلوا أغلق فلم يدخل منه أحد)** بخاری و مسلم

یعنی: «در بهشت دروازه ای هست که به آن «ریان» گفته می شود، روز قیامت فقط روزه داران از آن دروازه داخل می شوند، کسی جز آنان نمی تواند از آن وارد شود، گفته می شود روزه داران کجايند؟ فقط روزه داران بلند شده و از آن دروازه وارد می شوند وقتی داخل شدند در بسته می شود و دیگر کسی از آن وارد نمی شود».

از چه راهی فرا رسیدن، ماه رمضان به ثبوت می‌رسد؟

فرا رسیدن ماه رمضان، ازدو راه ثابت می‌گردد: یکی رویت هلال ماه رمضان ولو اینکه وسیله یک نفر عادل باشد. دوم تمام کردن سی روزه ماه شعبان.

۱- از ابن عمر روایت است که "مردم در صدد رویت هلال ماه رمضان بودند، که من به پیامبر، خبر دادم که هلال را دیده‌ام، او خود روزه گرفت و بمردم نیز دستور داد که روزه بگیرند." بروایت ابوداود و حاکم و ابن حبان که این دو نفر آن را "صحیح" دانسته‌اند.

۲- از ابوهریره روایت است که پیامبر صلی الله علیه و سلم گفت: "صوموا لرؤیته وافطروا لرؤیته، فإن غم علیکم فاکملوا عدۀ شعبان ثلاثین یوما [هر رقت هلال ماه رمضان را رویت کردید، روزه بگیرید و هروقت هلال شوال را رویت کردید، روزه را بخورید و روزه نباشید. اگر هوا ابری بود و نتوانستید هلال رمضان را رویت کنید، سی روزه شعبان را تکمیل کنید]" بروایت بخاری و مسلم.

ترمذی گفته است: بیشتر اهل علم بدین طریق عمل می‌کنند و گفته‌اند: که برای روزه گرفتن، شهادت و گواهی یک نفر مرد که بگوید من هلال را

دیده‌ام، مورد قبول است. و رای امام شافعی و امام احمد و ابن المبارک نیز چنین می‌باشد و نووی گفته است: اصح آنست. و اما درباره ثبوت رویت هلال شوال: بنا برای عموم فقها، رویت یک مرد عادل و گواهی وی پذیرفته نمی‌شود، بلکه باید سی روزه ماه رمضان تکمیل گردد یا اینکه دو نفر گواه عادل برویت هلال شوال گواهی دهند. ولی ابو ثور گفته است ثبوت رویت هلال شوال و هلال رمضان، با هم فرقی ندارند و برای هر دو، گواهی یک نفر عادل قبول است.

اگر کسی تنها هلال را رویت کرد:

پیشوایان فقه اتفاق دارند، بر اینکه هر کس، تنها هلال ماه رمضان را دید، باید او روزه باشد. ولی عطاء مخالفت کرده و گفته است: بر وی واجب نیست که روزه بگیرد، مگر اینکه شخص دیگری نیز با وی هلال را رویت کند. و درباره رویت هلال شوال اختلاف کرده‌اند: آیا اگر شخصی هلال شوال را رویت کرد باید افطار کند؟ حق آنست که باید افطار کند، همانگونه که شافعی و ابو ثور گفته‌اند. زیرا پیامبر صلی الله علیه و سلم بهنگام رویت هلال روزه و افطار را واجب کرده است و شخصی که هلال را می‌بیند، بطور یقینی رویت برایش پیش آمده، و مدار آن بر حس است و نیازی به مشارکت غیر ندارد.

بر چه کسانی روزه رمضان واجب است؟

بنا به اجماع علمای فقه روزه بر هر مسلمان عاقل بالغ ت ندرست غیر مسافر، واجب است و برای زنان علاوه بر شرایط فوق، شرط است که از خون "حیض" و "نفاس" نیز پاک باشند. بنابراین بر کافر و دیوانه و بچه و بیمار و مسافر و حیاض و نفساء و پیرمرد ناتوان و پیرزن ناتوان و زن آبستن و زن شیرده، روزه رمضان واجب نیست. البته بعضی از اینها بطور مطلق بر آنها روزه واجب نیست مانند: کافر و دیوانه. و بعضی از آنها از سرپرستان خواسته می‌شود، که آنان را بروزه گرفتن دستور دهند، و بر بعضی از آنها واجب است که روزه رمضان را بخورند و آن را قضاء کنند. و برای بعضی از آنها اجازه روزه خوردن، داده شده است که در آن صورت فدیة آن واجب می‌باشد.

اگر کسی به دلیل پیری یا امثال آن نتواند روزه بگیرد، می‌تواند روزه‌اش را بخورد ولی باید به ازای هر روز، مسکینی را غذا بدهد؛ به دلیل فرموده خداوند متعال: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ (بقره: ۱۸۴)

«و بر کسانی که توانایی انجام آن (روزه) را ندارند (همچون پیران ضعیف و بیماران همیشگی) لازم است کفاره بدهند و آن خوراک مسکینی است».

زن حامله و شیرده

اگر زنان حامله و شیرده توانایی روزه گرفتن را نداشته و یا از آسیب دیدن کودکشان بیم داشته باشند، می توانند روزه نگیرند ولی باید فدیة بدهند و لازم نیست روزه را قضا کنند :

از ابن عباس روایت است : (رخص للشيخ الكبير و العجوز الكبيرة في ذلك و هما يطيقان الصوم أن يفطرا إن شاءا، و يطعما كل يوم مسكينا، و لا قضاء عليهما، ثم نسخ ذلك في هذا الآية (فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ) ﴿ ٢٨ 〉 و ثبت للشيخ الكبير و العجوز الكبيرة إذا كان لا يطيقان الصوم و الجلى و المریض إذا خافتا أفطرتا، و أطعمتا كل يوم مسكينا)

یعنی: «به پیرمرد و پیرزنی که توانایی روزه گرفتن را دارند اجازه داده شد تا اگر خواستند روزه نگیرند و به ازای هر روز، مسکینی را غذا بدهند و قضای روزه بر آنها لازم نیست؛ سپس این حکم با آیه فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ نسخ شد ولی (آن حکم) برای پیرمرد و پیرزنی که توانایی روزه گرفتن را ندارند ثابت مانده است. همچنین زن حامله و شیرده‌ای که (بر حال خود یا بچه) بیم دارند می‌توانند روزه نگیرند و به ازای هر روز، یک مسکین را طعام دهند».

اقسام روزه:

روزه از نظر فقهی دو قسم است:

۱-روزه فرض و واجب

۲-روزه سنت و داوطلبانه.

روزه فرض و واجب به سه قسمت تقسیم می‌شود:

الف-روزه ماه مبارک رمضان

ب-روزه کفارات = تاوان گناهان

ج-روزه نذری.

روزهای مکروه:

- ۱- اختصاص روز جمعه و یا شنبه به روزه‌داری.
- ۲- روزه تمام سال که هر روز، روزه باشد، اگر از این روزه‌داری زیان می‌بیند و یا حقی از او فوت می‌شود کراهت دارد.

روزهای حرام:

- ۱- روزه روز شک، سی‌ام شعبان که صحبت از دیدن هلال رمضان می‌شود، اما به ثبوت شرعی نرسیده است.
- ۲- روز عید فطر.
- ۳- روز عید قربان.
- ۴- سه روز «ایام التشریق» ۱۱، ۱۲، ۱۳ حج.
- ۵- زن در حالت حیض و نفاس.

وصلی الله وسلم علی محمد و علی آله و اتباعه
الی یوم الدین